

Studia Slovakistica 19

Svitlana Pachomova, Jaroslav Džoganik (eds.): *Studia Slovakistica 19. Sučasna slavistyka v Ukrajini ta Jevropi.*

Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandra Harkuši 2019. 292 s. ISBN 978-966-8946-92-9

Adriana Amir

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
adriana.amir@unipo.sk

Devätnáste číslo zborníka *Studia Slovakistica* vychádza pod redaktorskou taktovkou Svitlany Pachomovej a Jaroslava Džoganika a pokračuje tým v dlhoročnej tradícii Užhorodskej univerzity. Ostatné číslo je venované aktuálnym otázkam slavistiky a slovakistiky so zameraním na lexikológiu, gramatiku, etymológiu, slovtvorbu, onomastiku, preklad a literárne vzťahy.

Vedecký zborník tvorí šesť častí. V prvom príspevku jazykovednej sekcie sa prešovská rusistka Darina Antoňáková zamýšľa nad rozvojom profesijno-komunikatívnej kompetencie a formovaním jazykovej zdatnosti študentov slovenských univerzít v učiteľských a prekladateľských programoch. Jej výskum ukazuje, že frazeológia, ako aj archaická lexika v mnohom zvyšujú uvedené kompetencie. Marek Chovanec (Prešov) si za objekt svojho skúmania zvolil úradné dokumenty vydávané štátnymi orgánmi Ruskej federácie a Slovenskej republiky. Vo svojom článku sa sústreďuje na problematiku prekladu abreviatúr ekonomických termínov zo slovenčiny do ruštiny a naopak. Mária Čižárová (Prešov) sa venuje dynamike rodovej kategorizácie substantív v súčasnom ukrajinskom jazyku v porovnaní so situáciou v iných slovanských jazykoch. Poukazuje aj na silnejúce tendencie pri používaní rodovo špecifických výrazov. Lingvistiku prekladu obohacuje Veronika Dadajová (Prešov) analýzou lexikálneho a štylistického aspektu prekladu ukrajinskej autorky Svitlany Pyrkalo a jej románu pre dospelých čitateľov. Juraj Hladký a Andrej Závodný sú autormi štúdie o pravopisných a slovtvorno-gramatických špecifikách niektorých slovenských proprií. Mária Imrichová (Prešov) pri koncipovaní príspevku vychádza zo skúseností, ktoré nadobudla počas lektorátu v Budapešti. Opisuje špecifiká vyučovania slovenčiny na tamojšej univerzite s prihliadnutím na stupeň vzdelania, aký dosiahli študenti, čo spätne ovplyvnilo výber metodiky vo výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka. Aj nasledujúca autorka, Jarmila Kredátusová (Prešov), vychádza z vlastných výskumov a prezentuje zaujímavé výsledky zamerané na spoznávanie mentality Slovákov a Ukrajincov cez prizmu ich rodného jazyka a asociácií. Metódy výskumu, s ktorými autorka pracuje, sa v lingvistike označujú ako asociačný experiment (slovnoasociačná metóda) a kolokácia. Halyna Kuz (Černivci), lektorka, ktorá momentálne pôsobí na Prešovskej univerzite, sa zaoberá obsahom frazeologického minima ako nevyhnutnej zložky, ktorá prispieva k nadobudnutiu lingvokultúrnej kompetencie v procese počiatočného osvojovania si ukrajinského jazyka slovenskými študentmi úrovni A1 – A2. Jarmila Opalková (Prešov) analyzuje pomenovania vedeckých stupňov a akademických hodností z pohľadu praxe a výučby prekladu v súčasných podmienkach na univerzitách. Do úvahy berie otázku adekvátnosti, ekvivalencie prekladu a v neposlednom rade aj lingvokultúrny aspekt. Do umeleckej sféry čitateľov prenáša príspevok Jany Pekarovičovej (Bratislava), ktorá skúma lingvoreálie v česko-slovenských piesňových duetách. Na príklade niekoľkých dvojjazyčných skladieb ilustruje jazykové a kultúrne paralely, ale aj diferencie vyplývajúce z rozdelenia dvoch predtým blízkych národov. Príbuznej téme jazykových faktov v slovenských ľudových

piesňach zozbieraných na Zakarpatskej Ukrajine venovala svoj výskum Marianna Sedláková (Košice). Jej sonda do textov piesní ukázala, že aj keď sa v piesňach objavujú podobné štruktúrne jazykové zmeny ako v nárečiach, tie v piesňach nie sú komplexné, ale len náznakové. K slovenským piesňam všetkých troch nárečových proveniencií sú v zbierke priradované aj piesne rusínske. S oblasťou ľudovej tvorby je spätá aj téma Stanislavy Šuščákovej (Prešov) o pranostikách týkajúcich sa sviatkov zimného obdobia v slovanskom kontexte. Vo svojom texte si všíma najmä zimný cyklus sviatkov sv. Martina, sv. Kataríny, sv. Andreja, sv. Barbary, sv. Mikuláša a sv. Lucie. Porovnávanie bolo realizované v rámci slovenského, poľského a ruského jazyka. Sféru odborného prekladu otvára Lesja Budnikova (Užhorod), komentujúc problematiku miesta pri preklade dokumentov týkajúcich sa dosiahnutého vzdelania. Vychádza pritom zo slovensko-ukrajinského (a vice versa) materiálu, uvádzajúc príklady dokladov a ich možné prekladové ekvivalenty. Svitlana Pachomová sa zamerala na etnické kontakty Slovákov v súvislosti s apelatívnou a propriálnou lexikou. Podľa jej záverov sa spolužitie Slovákov s okolitými národmi (Maďari, Nemci, Židia, Rómovia, Poliari) odrazilo na rôznych úrovniach súčasného slovenského jazyka. Ako výskumná báza jej poslúžil slovenský národný korpus, encyklopedické a lexikografické pramene. Ďalším príspevkom do onomastického skúmania je štúdia Natalie Petricy (Užhorod), ktorá sa v diachrónnom aspekte venuje pomenovaniu podľa profesie v českých antroponymických formulách v období pred stanovením priezvisk. Valentyna Fedoňjuk (Kyjev) sa venuje osobitostiam slovensko-českých jazykových kontaktov, konkrétne tzv. pasívnemu bilingvizmu na Slovensku a jeho vplyvu na súčasný slovenský jazyk. Lidia Choda (Lvov) sa zamerala na používanie vlastných pomenovaní v slovenských reklamných textoch, zvlášť na frekvenciu opakovania antropónym a toponým.

Sekciu literárnej vedy otvára príspevok Adriany Amir (Prešov). Sústreďuje sa v ňom na doposiaľ neprebádanú problematiku zobrazovania Židov v ukrajinskej literatúre východného Slovenska, regiónu nazývaného miestnym obyvateľstvom ako Prjašivščina Marián Andričik (Košice) prináša poznatky o najstarších anglických prekladoch slovenskej poézie, pričom má na mysli najdávnejšie publikované preklady poézie autorov, ktorí zo Slovenska pochádzali a písali v inom ako slovenskom jazyku, v tomto prípade českom. Divadlu site specific a možnosťami jeho performancie sa vo svojom článku zaoberá Valéria Juričková (Prešov). Štvrtý príspevok v tejto kategórii patrí Gabriele Mihalkovej (Prešov), ktorá uvažuje o deiktických prostriedkoch v reči Jonáša Záborského v komparácii s deixou v kázňach a rečiach slovenských autorov z 18. storočia. Ukrajinskému literárnemu vedcovi, kritikovi a prekladateľovi Mykolovi Jevšanovi sa venuje Oksana Borys (Lvov), koncentruje sa na jeho literárno-kritické publikácie, ktoré vnášajú svetlo do česko-ukrajinských literárnych vzťahov. Užhorodská slavistka Tetiana Lichtej si vo svojom článku pripomína prešovského pedagóga, vedca, prekladateľa Ilju Galajdu a jeho prínos v oblasti ukrajinsko-slovenských literárnych vzťahov. Marija Smolenjak (Užhorod) sa sústreďuje na dielo slovenského básnika Jána Smreka a jeho preklady do ukrajinského jazyka, ktoré vydarene zrealizoval Ivan Macinský, Vitalij Konopelec či Dmytro Pavlyčko. Literárnu sekciu uzatvára príspevok o *Zápiskoch vojenského lekára Alberta Škarvana* Kateryna Čuj (Luck). Autorka interpretuje zápisky ako históriu duchovného hľadania človeka, jeho slobodného myslenia a túžby po nezávislosti.

Tretia sekcia v zborníku nazvaná *Kronika* obsahuje fotografie a zhrnutie Lesje Budnikovej k podujatiu *Súčasná slavistika v Ukrajine a Európe* uskutočnenom v Užhorode v termíne 10. – 11. 10. 2019. Natalia Petrica sa vracia k semináru s medzinárodnou účasťou *Ukrajinský jazyk a kultúra v umeleckom a odbornom preklade v stredoeurópskom priestore*, ktorý organizoval Inštitút ukrajinistiky Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v jeseni v roku 2017.

Recenzie tvoria štvrtú sekciu zborníka. Približujú publikáciu Jarmily Kredátusovej: *Konzekutívne tlmočenie pre ukrajinistov* (2016) a učebnicu *Súčasná ukrajinská literatúra: postmoderna (koniec 20. – začiatok 21. storočia)* (2018) Adriany Amir a Veroniky Dadajovej.

Piata časť je venovaná jubilatke, prof. Svitlane Pachomovej DrSc., a jej tvorivej životnej ceste.

V šiestej sekcii Svitlana Pachomová spomína na prof. Mikuláša Šteca (1932 – 2019), dlhoročného dekana filozofickej fakulty v Prešove, pedagóga katedry ukrajinistiky, ktorý celý svoj život zasvätil ukrajinistike.

Slovenskí a ukrajinskí slavisti predstavili v tomto slovensko-ukrajinskom zborníku výsledky svojich bezprostredných výskumov. Podujatie svedčí o tom, že spoločným úsilím prešovských, košických, trnavských, bratislavských, užhorodských, luckých, ľvovských, a kyjevských slavistov môže vzniknúť kvalitná publikácia, ktorá prehľbuje bohatú históriu slovensko-ukrajinských filologických vzťahov.